

Kuidas lahendada Läti ja Eesti auditooriumide usaldamatust meedia vastu: soovitused Eesti meediavaldkonna professionaalidele ja poliitikakujundajatele

Kuidas laiem sotsiaalne, kultuuriline ja poliitiline kontekst kujundab inimeste suhtumist meediasse ja ajakirjandusse?

Jānis Juzefovičs, Anastasija Tetarenko-Supe, Mihhail Kremez

Lühikokkuvõte

Riia Stradinši Ülikooli (RSU) 2025. aasta kevadel läbi viidud kvalitatiivses uuringus uurisime Läti ja Eesti auditooriumide vaateid meedia ja ajakirjanduse kohta. Uurisime osalejate isiklike lugude kaudu nende elust, ühiskonnast, poliitikast ning meediast ja ajakirjandusest, kuidas laiem sotsiaalne, kultuuriline ja poliitiline kontekst mõjutab inimeste vaateid meedia ja ajakirjanduse kohta. Paljud inimesed tajuvad meediat ja poliitikat põimununa ehk nende arvates teenib ajakirjandus poliitilisi huve – see narratiiv on eriti levinud venekeelsete auditooriumide seas. Venekeelsete auditooriumide usaldamatus Läti/Eesti meedia vastu ei tulene sageli mitte ainult nende geopoliitilistest meeleoludest, vaid ka pahameelest Läti valitsuse / Eesti valitsuse etnilise ja keelepoliitika üle. Üldiselt peetakse meediat ajendatuks poliitilistest ja ärilistest motiividest, milles on esikohal kasumi saamine, mitte töö ühiskonna heaks. Majanduslikud probleemid ja marginaliseerumise tunded õhutavad veelgi establishment'i vastaseid ja meediavastaseid meeleolusid. Kvalitatiivsetele andmetele tuginedes küsitleti 2026. aasta alguses mõlema riigi auditooriume eesmärgiga uurida meedia ja ajakirjanduse kohta levinud vaadete ulatust. Nii kvalitatiivse uuringu kui ka küsitluse tulemused toetavad soovitusi, mille eesmärk on tugevdada avalikkuse usaldust meedia ja ajakirjanduse vastu.

Kontekst

Viimastel aastatel on usaldamatus meedia vastu ja küüniline suhtumine meediasse ja ajakirjandusse Läti ja Eesti meediaauditooriumide seas kiiresti levinud. Inimeste vaateid meediainstitutsioonide kohta kujundavad mitte ainult poliitilised identiteedid ja ideoloogilised kalduvused, vaid ka sotsiaalsed identiteedid, kogemused ja arusaamad laiema sotsiaalse maailma suhtes. Mõistmaks, kuidas inimesed meediat mõtestavad, peame kõigepealt aru saama, kuidas nad mõtestavad oma igapäevast elu ning sotsiaalset, kultuurilist ja poliitilist konteksti, milles nad elavad. Nende protsesside uurimine mittemeediakeskse ja avatud lähenemisviisi kaudu on aidanud meil välja töötada meediavaldkonna professionaalidele ja meediapoliitika kujundajatele mõeldud soovitused, kuidas lahendada Läti ja Eesti auditooriumide seas levinud usaldamatust meedia vastu.

Meetod ja tulemused

Mõistmaks, kuidas laiem sotsiaalne, kultuuriline ja poliitiline kontekst kujundab Läti ja Eesti inimeste vaateid meedia ja ajakirjanduse kohta, palusime 15 respondenti Lätis ja 15 respondenti Eestis kirjutada lühikesed esseed oma elust, Läti/Eesti ühiskonnast, poliitikast, meediast ja ajakirjandusest. Seejärel valisime nendest esseedest fragmendid ja palusime uuringus osalejatel neid kommenteerida individuaalsete kvalitatiivsete intervjuude jooksul.

Tuginedes nii esseetekstide kui ka intervjuude transkriptsioonide temaatilisele analüüsile, oleme tuvastanud domineerivad narratiivid, mida inimesed kasutavad meediast ja ajakirjandusest rääkimisel, ning kuidas domineerivad narratiivid on seotud nende narratiividega, mida inimesed kasutavad oma elust, ühiskonnast ja poliitikast rääkimisel. Hiljem, 2026. aasta veebruaris, viisime läbi uuringu, et hinnata, kui laialt levinud on need narratiivid mõlema riigi auditooriumide seas (vt Joonist).

Funded by
the European Union
NextGenerationEU

RSU

Eesti auditooriumide vaated meedia ja ajakirjanduse kohta (%)

Eestis puudub sõnavabadus, ei ole võimalik vabalt avaldada oma vaateid erinevatel teemadel.

Eestis on sõnavabadus – igaüks võib vabalt avaldada oma vaateid erinevatel teemadel.

Kodukeel	Täiesti nõustun	Pigem nõustun	Pigem nõustun	Täiesti nõustun	Need küsimused ei tundu mulle olulised	Raske öelda
Eesti	9,5	25,3	34,8	19,9	4,3	6,3
Vene	31,7	30,1	15,7	10,5	4,9	7,1
Eesti ja vene	27,3	31,4	19,9	12,7	2,2	6,6

Eestis allub meedia valitsuse kontrollile.

Eestis on meedia poliitiliselt sõltumatu.

Kodukeel	Täiesti nõustun	Pigem nõustun	Pigem nõustun	Täiesti nõustun	Need küsimused ei tundu mulle olulised	Raske öelda
Eesti	10,0	30,2	30,6	14,4	4,7	10,1
Vene	27,2	37,6	15,6	10,3	1,2	8,1
Eesti ja vene	13,5	27,4	34,2	8,9	2,1	14,0

Eesti meedias on keelatud/ tabu teemad, millest rääkimist ajakirjanikud püüavad vältida.

Eesti meedias ei ole keelatud teemasid, ajakirjanikud võivad rääkida kõigest.

Kodukeel	Täiesti nõustun	Pigem nõustun	Pigem nõustun	Täiesti nõustun	Need küsimused ei tundu mulle olulised	Raske öelda
Eesti	11,4	30,0	30,6	11,6	5,1	11,3
Vene	31,7	30,0	8,8	3,0	1,2	25,2
Eesti ja vene	19,3	32,3	18,6	7,2	6,1	16,5

Eestis keskendub meedia liiga palju Ukraina sõja kajastamisele.

Eestis kajastab meedia Ukraina sõda piisavalt.

Kodukeel	Täiesti nõustun	Pigem nõustun	Pigem nõustun	Täiesti nõustun	Need küsimused ei tundu mulle olulised	Raske öelda
Eesti	21,5	18,5	31,9	17,1	3,8	7,2
Vene	42,5	19,3	12,9	11,5	3,3	10,5
Eesti ja vene	29,1	19,4	27,4	8,7	5,1	10,3

Eestis liialdab meedia ohtude esiletõstmisega Eestile seoses Ukraina sõjaga.

Eestis kajastab meedia adekvaatselt ohte Eestile seoses Ukraina sõjaga.

Kodukeel	Täiesti nõustun	Pigem nõustun	Pigem nõustun	Täiesti nõustun	Need küsimused ei tundu mulle olulised	Raske öelda
Eesti	14,8	22,5	31,2	15,0	3,8	12,7
Vene	40,1	17,7	13,8	14,8	1,9	11,8
Eesti ja vene	27,6	15,8	28,2	12,0	5,9	10,6

Funded by the European Union
NextGenerationEU

RSU

Eestis kajastatakse Ukraina sõda ühesuunaliselt, domineerib „ainus tõde“.

Eestis kajastatakse Ukraina sõja teemadel erinevaid seisukohti.

Kodukeel	Täiesti nõustun	Pigem nõustun	Pigem nõustun	Täiesti nõustun	Need küsimused ei tundu mulle olulised	Raske öelda
Eesti	6,8	28,6	35,5	11,0	4,7	13,4
Vene	16,9	22,4	32,6	5,1	3,1	20,0
Eesti ja vene	15,5	29,2	28,5	6,4	1,5	18,8

Eesti meedias on opositsiooniliste poliitiliste jõudude arvamustest vähe kajastust.

Eesti meedias on opositsiooniliste poliitiliste jõudude arvamusi piisavalt kajastatud.

Kodukeel	Täiesti nõustun	Pigem nõustun	Pigem nõustun	Täiesti nõustun	Need küsimused ei tundu mulle olulised	Raske öelda
Eesti	8,8	20,2	32,1	12,8	7,8	18,3
Vene	16,6	23,5	26,1	9,0	1,3	23,5
Eesti ja vene	4,3	25,0	25,5	5,8	7,4	32,0

Eestis edastavad ajakirjanikud infot viisil, mis on kasulik valitsevatele poliitilistele jõududele.

Eestis edastavad ajakirjanikud infot sõltumatult valitsevate poliitiliste jõudude huvidest.

Kodukeel	Täiesti nõustun	Pigem nõustun	Pigem nõustun	Täiesti nõustun	Need küsimused ei tundu mulle olulised	Raske öelda
Eesti	14,6	27,1	26,0	10,0	6,0	16,3
Vene	36,9	22,7	20,0	3,0	6,3	11,2
Eesti ja vene	22,4	22,7	22,3	6,4	5,7	20,5

Eestis kajastab meedia tavainimeste probleeme ebapiisavalt.

Eestis kajastab meedia tavainimeste probleeme piisavalt.

Kodukeel	Täiesti nõustun	Pigem nõustun	Pigem nõustun	Täiesti nõustun	Need küsimused ei tundu mulle olulised	Raske öelda
Eesti	22,6	30,1	24,7	10,8	3,1	8,7
Vene	23,7	37,7	17,9	11,0	4,8	4,9
Eesti ja vene	30,0	27,9	21,5	7,9	5,5	7,3

Eestis soodustab meedia negatiivset suhtumist vene keelde ja kultuuri.

Eestis, väljendades vaateid vene keele ja kultuuri kohta, kaitseb meedia rahvuslikke huve.

Kodukeel	Täiesti nõustun	Pigem nõustun	Pigem nõustun	Täiesti nõustun	Need küsimused ei tundu mulle olulised	Raske öelda
Eesti	7,2	19,6	31,7	13,1	7,2	21,2
Vene	27,9	32,9	20,5	8,7	0,7	9,4
Eesti ja vene	17,4	30,4	23,0	11,8	3,0	14,4

Funded by the European Union
NextGenerationEU

RSU

Eestis lõhestab meedia ühiskonda ja häälestab eestlased vene keelt kõnelevate inimeste vastu.

Eestis ühendab meedia ühiskonda ja näitab seda, mis on ühist nii eestlaste kui ka vene keelt kõnelevate inimeste jaoks.

Kodukeel	Täiesti nõustun	Pigem nõustun	Pigem nõustun	Täiesti nõustun	Need küsimused ei tundu mulle olulised	Raske öelda
Eesti	8,1	18,9	33,6	11,6	6,0	21,8
Vene	36,4	25,7	25,5	3,8	0,7	8,0
Eesti ja vene	28,9	26,0	19,3	9,5	1,4	14,8

Eestis loob meedia liialt ärritavaid, karjuvaid ja murettekitavaid pealkirju, et tähelepanu köita.

Eestis loob meedia neutraalseid, informatiivseid pealkirju, mis vastavad artiklite sisule.

Kodukeel	Täiesti nõustun	Pigem nõustun	Pigem nõustun	Täiesti nõustun	Need küsimused ei tundu mulle olulised	Raske öelda
Eesti	31,5	37,7	15,4	2,1	3,7	9,5
Vene	41,5	18,2	13,2	7,5	1,9	17,8
Eesti ja vene	34,7	31,5	12,7	4,3	6,1	10,8

Eesti meedias on liiga palju negatiivseid uudiseid.

Eesti meedias kajastatakse positiivseid ja negatiivseid uudiseid tasakaalustatult, vastavalt riigis ja maailmas toimuvatele sündmustele.

Kodukeel	Täiesti nõustun	Pigem nõustun	Pigem nõustun	Täiesti nõustun	Need küsimused ei tundu mulle olulised	Raske öelda
Eesti	22,8	33,2	26,3	4,3	2,9	10,3
Vene	27,6	32,3	15,5	9,2	3,6	11,9
Eesti ja vene	19,0	19,4	26,0	10,8	1,4	23,3

COVID-19 pandeemia ajal olid Eestis meediakanalid ühesuunalised, domineeris „ainus tõde“.

COVID-19 pandeemia ajal kajastati Eesti meedias erinevaid seisukohti.

Kodukeel	Täiesti nõustun	Pigem nõustun	Pigem nõustun	Täiesti nõustun	Need küsimused ei tundu mulle olulised	Raske öelda
Eesti	33,5	23,6	20,7	7,5	3,6	11,0
Vene	23,5	29,8	13,0	10,0	1,2	22,5
Eesti ja vene	17,8	24,6	18,9	6,9	3,9	27,9

Järeldused

- Mõlema riigi auditooriumid ja eriti venekeelsed inimesed näevad meediat ja poliitikat ühe valdkonnana: ajakirjandust ei peeta poliitilisest valdkonnast autonoomseks, arvatakse, et meediat kasutatakse poliitilise mõjuvahendina ehk toimub poliitiline instrumentaaliseerimine.
- Mitte ainult venekeelsete inimeste geopoliitilised kalduvused, mis erinevad valitsuse positsioonist ja etnolingvistilise enamuse vaadetest, vaid ka pahameel valitsuse etnilise ja keelepoliitika üle panevad neid Läti/Eesti poliitikat ja laiemalt ka Läti/Eesti meediat tõrjuma.
- Poliitilise instrumentaaliseerimise kõrval nähakse ka ärioloogikat, mida peetakse Läti/Eesti meedia tegevuste selgituseks. Meediat peetakse orienteerituna kasumi maksimeerimisele.
- Majanduslikud raskused, millega inimene silmitsi seisab, tekitavad tunde, et ta jäetakse ühiskonna äärealadele – see omakorda toidab establishment'i vastaseid tundeid ja meediavastase diskursuse toetamist.
- Kogemused meedia ja ajakirjandusega COVID-19 pandeemia ajal kujundavad viisi, kuidas auditoorium mõtestab meediat tänapäeval geopoliitilise kriisi ajal.

Rohkem infot projektist (inglise keeles) [Riia Stradinši Ülikooli veebilehel](#).

Soovitused meediavaldkonna professionaalidele

- Selliste kriiside nagu sõda Ukrainas ja COVID-19 pandeemia kajastamisel:
 - Eelistage täpsust, kontekstualiseerimist ja lahendusi hirmupõhisele, spekulatiivsele, sensatsioonilisele kajastamisele.
 - Tugevdage auditooriumide paremat arusaamist kajastatavatest sündmustest ja vastupidavust (valeinfole), ärge õhutage hirmu, paanikat, segadust ega soodustage meediaväsimust.
- Ärge kasutage klikimagneteid ja eksitavaid pealkirju; veenduge, et pealkirjad kajastaksid sisu võimalikult täpselt.
- Tasakaalustage negatiivseid uudiseid lahendustele orienteeritud, selgitavate ja inspireerivate lugudega.
- Poliitilise ametliku päevakorra ja ametlike häälte liigse taastootmise asemel:
 - Uurige üksikasjalikult võimalolijaid ja nende tegevusi: koos uudiste tootmisega investeerige uurimustesse, analüüsidesse, debattidesse ja kommentaaridesse.
 - Laiendage esitatud vaatenurkade ja häälte valikut – eksperdid, valitsusvälised organisatsioonid, ettevõtted ja tavakodanikud olgu esindatud.
 - Mitte välistage, vaid suhelge vähemuste, opositsiooniliste või alternatiivsete narratiivide ja häältega, analüüsid, kontekstualiseerides nende väiteid ja vajadusel paljastades valeinformatsiooni, manipuleerimist.
- Jälgige ja hinnake pidevalt esitatud häälte ja arvamuste mitmekesisust, eriti avalik-õiguslikus meedias (ERR).
- Soodustage tihedamat koostööd eesti ja vene keeles sisu tootvate toimetajate/ajakirjanike vahel.
- Kasutage ajakirjandust vastastikuse mõistmise loomiseks sotsiaalselt ja ideoloogiliselt jagatud auditooriumide seas.
- Vältige lõhestava, ründava poliitilise retoorika võimendamist; pakkuge vajalikku konteksti ja vastuargumente.
- Rääkige avalikult meedia tegevustest, ajakirjandusprotsessidest ja otsustusprotsessist toimetustes, et parandada meediapädevust ning meedia ja ajakirjanike töö mõistmist.

Näiteks:

- Kuidas rahastatakse meediat ja kuidas tagatakse toimetuse autonoomia?
- Kuidas jaotab avalik-õiguslik meedia oma rahalisi vahendeid ja kui tõhusad on need kulutused?
- Miks eraõiguslikud meediaorganisatsioonid küsivad raha sisu eest?
- Kuidas langetakse erinevaid toimetuse otsuseid?
- Kas enesetsensuur on probleemiks teie meediaorganisatsioonis? Kuidas te sellega toime tulete?

Funded by
the European Union
NextGenerationEU

RSU

- Kuidas ajakirjanike töö erineb sotsiaalmeedia blogijate tööst?
- Investeeringe püsivatesse ja usaldusväärsetesse suhetesse auditooriumidega, et tugevdada meedia töö usaldusväärset ja paremat mõistmist.
- Näidake ajakirjanduse mõju poliitika kujundamisele, võimalolijate vastutusele ja avalikule elule üldisemalt, et rõhutada selle demokraatlikku väärtust.

Soovitused poliitikakujundajatele

Kultuuriministriumile:

- Toetage meediapoliitika algatuste kaudu meediaorganisatsioone, kes seavad esikohale sellise sisu tootmise, mis on kooskõlas ülalloodud meediavaldkonna professionaalidele antud soovitudustega.
- Edendage meediapädevuse kampaaniate, projektide ja muude algatuste kaudu:
 - meedia toimimisest arusaamise parandamist (nt meedia rahastamine, toimetuse autonoomia, infoallikate valik, faktide kontrollimine, ajakirjanikud vs. sotsiaalmeedia blogijad).
 - sotsiaalmeedia sisu tootmisest arusaamise parandamist (nt blogijate kommertslikud, poliitilised huvid).
 - dialoogi ajakirjanike ja nende auditooriumide vahel, meedia töö läbipaistvust (nt „avatud toimetuse koosolekud“, eritoimetaja ametikoht, kelle eesmärk on luua ja arendada suhteid auditooriumiga).

ERRi nõukogule ja juhatusele:

- Eelistage avalik-õigusliku meedia sellise sisu tootmist, mis on kooskõlas ülalloodud meediavaldkonna professionaalidele antud soovitudustega.
- Investeeringe avalik-õigusliku meedia ja ühiskonna suhete arendamisse, läbipaistvuse edendamisse (nt regulaarne auditooriumi tagasiside programm raadios, „avatud uste päevad“, „avalik-õigusliku meedia nädal“).
- Korraldage regulaarselt süstemaatilisi uuringuid avalik-õiguslikus meedias pakutavate häälte ja arvamuste mitmekesisuse kohta (nt poliitilise koalitsiooni esindamine vs. opositsioon, erinevad sotsiaalsed rühmad).

Soovitused töötati välja teadusgrandi „Meedia mõtestamine: mitte meediakeskne ja avatud lähenemine meediaga seotud kogemuste ja tajude uurimisele“ raames (grant number RSU-ZG-2024/1-0007), mis on projekti „RSU sisemine konsolideerimine ja RSU väline konsolideerimine LASEga“ (projekt number 5.2.1.1.i.0/24/I/CFLA/005) osa ning mida rahastatakse Euroopa Liidu Taaste- ja Vastupidavusrahastu vahendist ning Läti Vabariigi riigieelarvest.

Esitatud seisukohad ja arvamused on siiski üksnes autori(te) omad ega pruugi kajastada Euroopa Liidu või Euroopa Komisjoni seisukohti. Nende eest ei vastuta ei Euroopa Liit ega Euroopa Komisjon.